

SREDNJA EKONOMSKA ŠOLA LJUBLJANA

SRBIJA IN PRVA SVETOVNA VOJNA

Seminarska naloga

Predmet: Informatika

Povzetek

V seminarski nalogi bom opisal prvo svetovno vojno. Opisal bom kako se vojna začne, kdo je bil začetnik, krize prve svetovne vojne, mirovne konference, vojaške strategije in orožja ki so bila najpomembnejša za uspešne vojaške akcije.

Kazala

Kazalo slik

Slika 1: Zemljevid Evrope.....	5
Slika 2: Opustošeno mesto.....	6
Slika 3: Grb Srbije.....	7
Slika 4: Srpski vojni tank.....	8
Slika 5: Avtomatska pištola Colt M 1911 kal. 11,43 mm.....	10
Slika 6: Puške ki so jih uporabljali vojaki antantne sile.....	11

Kazalo tabel

Tabela 1: Puške.....	11
Tabela 2: Lahki mitraljezi.....	12

Prva svetovna vojna se je zaradi raznih sovražnih prepletov razširila po celotni Evropi in drugod po svetu. Zaradi Nemške želje po osvajanju »Balkana« se je vojna začela tudi v Srbiji. Srbija je zaradi velike vojaške in številčne premoči Nemčiji po nekaj dnevih morala priznati poraz. Boji so se nadaljevali vse do konca vojne. Srbija je tvorila Antantno ¹silo skupaj z Rusijo, Britanijo, Ameriko, Poljsko, Francijo, Italijo, Japonsko in Romunijo. Pod Centralne sile pa so spadale Nemčija, Turčija, Bolgarija in Avstro-Ogrska . Zaradi vojaške strategije na koncu zmagajo Antantne sile. Evropa ostane zelo opustošena, veliko je smrtnih žrtev, začenjajo se mirovne konference na katerih je morala Nemčija , kot največji krivec pristati na zelo hude mirovne pogoje, kot so bile velike denarne odškodnine.

¹ Antanta: je politična zveza držav(npr. Srbije, Rusije, VB, ZDA,... v prvi svetovni vojni)

1. Vzroki prve svetovne vojne

1.1. Svet pred 1 svetovno vojno

Velika Britanija je bila vodeča industrijska in trgovska sila v drugi polovici 19. stoletja, prav tako pa je imela največ kolonij. Za njo je bila Francija, njena industrija se je začela razvijati nekoliko kasneje in nekoliko počasneje. Nemčija in ZDA sta se v tem času šele začele industrijski razvoj, ampak ta razvoj je bil tako hiter, da sta proti koncu 19. stoletja začeli ogrožati ekonomski in politični primat Velike Britanije in Francije. Kapitalizem je v začetku 20. stoletja prešel v monopolistično fazo, v njej je prevladoval izvoz kapitala nad izvozom blaga. Finančni kapital je povzročil okrepitev ekspanzionističnih teženj vodečih kapitalističnih držav, najbolj se je kazal v boju za tržišča. Nove monopolistične sile, posebno Nemčija, so hotele utreti pot ekspanzije svojega kapitala ter razširiti svoj vpliv v svetu, zahtevale so novo razdelitev sveta. Boj za kolonije in tržišča je zaostril nasprotja med imperialističnimi silami in ta nasprotja so privedla do splošne krize, ki je povzročila vojno. **Nemčija** je leta 1914 obsegala 540 000 km² in imela je čez 67 milijonov prebivalcev. Razvoj železniškega, potniškega, rečnega in pomorskega prometa, izgradnja industrije, velike zaloge premoga in železa v Porenju, Westfaliji, Šleziji ter v osvojenih pokrajinah Alzaciji in Loreni, z velikimi finančnimi sredstvi iz francoske vojne (pet milijard zlatih mark) odškodnine so zagotovili hiter napredek nemškega gospodarstva. *Francija* je po porazu v nemško-francoski vojni 1870-71 zelo hitro obnovila gospodarstvo ter tako izplačala vso vojno odškodnino Nemčiji, s tem pa se je leta 1873 rešila nemške okupacije. Francija si je svoj vpliv poizkušala pridobiti s dajanjem finančnih kreditov drugim državam. *Velika Britanija* je hotela ohraniti status največje svetovne sile, zato je zasnovala politiko uravnoveženega stanja in posredovanja med spori velikih evropskih sil. Imperij Velike Britanije je leta 1860 obsegal 6 500 000 km² na katerem je živel 145 milijonov prebivalcev, na začetku 20. stoletja pa že 168 000 000 km² s 390 milijoni prebivalcev. *Rusija* v začetku druge polovice 19. stoletja uvedla buržoazne reforme. Z vzponom gospodarstva so se povečale težnje carstva, večale so se ekspanzije v Aziji, prav tako pa se je večal vpliv na Balkanu. Zaradi tega se Rusija spre z britanskimi, japonskimi, avstro-ogrskimi in nemškim interesi. **Avstro-Ogrska** je leta 1867 uvedla dvo nacionalno dualistično državo. Razvoj industrije je privedel do koncentracije kapitala in njegove ekspanzije na Balkan. Avstro-Ogrska je odločno nasprotovala težnjam jugoslovanskih narodov, ki so želeli ustvariti enotno državo. Zaradi tega je hotela čimprej uničiti Srbijo in Črno Goro, ob tem pa ji je Nemčija stala ob strani. **Združene Države Amerike** so ob koncu 19. stoletja postale ena izmed industrijsko najrazvitejših držav na svetu, postopoma razvijajo vojne sile in začnejo boj na svetovnem tržišču. Ekspanzionizem ZDA se začne z dominacijo v Karibih, kasneje pa po celi Južni Ameriki. *Japonska* se je na koncu 19. stoletja razvila v močno imperialistično silo. Pomanjkanje domačih surovin je povzročilo japonsko ekspanzionistično politiko, katera je bila usmerjena proti Koreji in Kitajski. V sedemdesetih letih zasedejo Korejo in s tem se japonski ekspanzionizem spre z ruskim. Japonska leta 1905 v vojni porazi Rusijo ter tako postane najmočnejša sila na Daljnem vzhodu.

1.2. Stanje vojsk in vojaška strategija

Avstro-Ogrska se je pripravljala na vojno proti Rusiji, Srbiji, Črne Gore in Italije. Po zvezi z Nemčijo iz leta 1879 je avstro-ogrski generalštab² posvečal glavno pozornost na vojno proti Rusiji. Njena vojna doktrina je bila izrazito ofenzivna, kar pa ni odgovarjalo vojno-geografskem položaju in zmožnostim Avstro-Ogrske. Poseben problem je predstavljala nacionalna sestava. V vojski je bilo 48% Avstrijcev in Madžarov, ostalih 52% pa so predstavljali slovanski in drugi narodi. Po vojnem načrtu je Avstro-Ogrska vstopila v vojno z 1 500 000 vojaki, ti bi bili razdeljeni v tri skupine. Glavne sile bi bile v Galiciji, kjer bi izvedle ofenzivo na Rusijo, levo krilo bi prodrlo na sever, a zatem na vzhod, da bi skupaj s desnim krilom prisostvovalo pri razbijanju ruskih sil in jih tako potisnili proti Črnemu morju ali Kijevu. Pomožne sile za boj proti Srbiji in Črni Gori bi imele z izrazito defenzivno vlogo. Tretja skupina vojske so manevrske sile, ki bi jih lahko uporabili proti Rusiji ali Srbiji. Osnovne slabosti avstro-ogrskega vojaškega načrta so bile v nesorazmerju med zastavljenimi cilji.

Slika 1: Zemljevid Evrope

² Generalštab: je najvišji vojaški strokovni organ, ki organizira, vodi, usmerja in nadzoruje delovanje oboroženih sil države.

1.3. Krize pred prvo svetovno vojno

Trojna Antanta in Trojna zveza sta dva politično-vojaška bloka, ki želita en drugega čim bolj oslabiti, želita pa si prav tako pridobiti, na svojo stran, čimveč zaveznikov. Takšna politika je privedla do kriz. Francoska ekonomsko-politična pernetracija v Maroku je leta 1905 povzročila prvo maroško krizo. Nemški cesar Vilijem II se je demonstrativno izkrcal v luki Tanger in izjavil, da nebo prenašal, če bo kakršnakoli sila zagospodarila nad Marokom. Ta kriza se je razrešila na konferenci v Alhesirasu (Španija), kjer je Nemčija morala popustiti, zaradi diplomatskih pritiskov Velike Britanije, Italije in Rusije. Do druge maroške krize je prišlo po tem, ko so francoske enote okupirale Fes. Nemčija je v znak protesta, poslala dve bojni ladji »Panther« in »Berlin« v maroško luko Agadir, za njun umik je zahtevala, da ji Francija odstopi cel francoski Kongo. Vojna je bila pred vrati. Vlada Velike Britanije je izjavila, da bo v eventualni vojni podprla Francijo, prav tako pa je Francijo podpirala tudi Rusija. Nemčija je pod tem pritiskom priznala protektorat Francije nad Marokom, v zameno pa je dobila del francoskega Konga, ki je mejil z nemškim Kamerunom.

Kriza je nastopila tudi ob Avstro-Ogrski aneksiji Bosne in Hercegovine (1908). Z aneksijo je hotela čimprej priti do Soluna (Drank nach Osten) in s tem do izhoda na Egejsko morje. Vsemu temu pa sta odločno nasprotovali Srbija in Črna Gora. Tako je prišlo do delne mobilizacije Srbije in koncentriranje obeh vojaških sil vzdolž Drine, Save in Donave. Kriza se je končala, ko je Nemčija prepričala Rusijo, da svetuje Srbiji priznanje aneksije. Veliko mednarodno pozornost so pritegnili Balkanski vojni (1912-13) proti Turčiji, ki so ga države balkanske zveze hitro končale. Do krize je prišlo po prvi balkanski vojni, ko sta Črna Gora in Srbija zasedli severno Albanijo. Srbija si je tako priborila izhod na morje, temu sta nasprotovali Nemčija in Avstro-Ogrska, grozili sta z vojno. Rusija je popustila, ker ni bila pripravljena na vojno; po njenem nasvetu pa je to storila tudi Srbija.

Po balkanskih vojnah se je Avstro-Ogrska pripravljala na ofenzivo proti Srbiji in Črni Gori, da bi s tem oslabila težnje jugoslovanskih narodov po združitvi. Avstro-Ogrska si je hotela zagotoviti popolno oblast na Balkanu, pri tem pa jo je podpirala Nemčija. Sile antante pa so seveda temu nasprotovale. Nasprotnosti velikih sil na Balkanu so bile neposredna nevarnost za začetek svetovne vojne.

Slika 2: Opustošeno mesto

2. Državna vodstva Srbije

SRBIJA

Slika 3: Grb Srbije

DRŽAVA

Poglavar države:	Petar 1, Kralj	1903-27
Predsednik vlade:	Nikola Pašić	1912-18
Zunanji minister:	Nikola Pašić Mihailo Gavilović	1912-18 1918
Vojni minister:	Dušan Stevanović Miloš Božanović Božidar Terzić	1912-14 1914-17 1917-18

VOJSKA

Vrhovni poveljnik:	Radomir Putnik	1914-16
Poveljnik 1 armade:	Petar Bojović Živojin Mišić:	1914 1914-15
Poveljnik 2 armade:	Stepa Stepanović	1914-15
Poveljnik 3 armade:	Pavle Juršić-Šturm	1914-15
Užiška vojska:	Luka Gojnić	1914-15

3. Vojni načrti Srbije

Srbski vojni načrt proti Avstro-Ogrski je leta 1908 izdelal načelnik Generalštaba vojvoda Radomir Putnik. Načrt je bil defenziven, ker je pričakoval napad Avstro-Ogrske. Srbska vojska bi bila v obrambi dokler se ne razjasni politična in strateška situacija, potem pa bi reagirala glede na dane okoliščine.

Srbski generalštab je predvideval, da bodo glavne avstro-ogrške sile izvedle napad s severa, preko Donave in spodnjega toka Save, pomožni napade pa iz Bosne proti Valjevu in Užicam. Temelj srbske obrambe je predstavljala 1. in 2. armada, tj. približno tri četrtine celotne vojske. Njuna naloga je zaustaviti glavni napad avstro-ogrskih enot s severa preko Donave. Za 1. armado je predvidena razporeditev na črti Svilajnac Arandelovac, za 2. armado pa na Arandelovac Lazarevac. Pomožne enote srbske armade se bi skladno z načrtom nahajale v okolici Valjeva in Užic.

Slika 4: Srpski vojni tank

Valjevu bi bila koncentrirana 3. armada, katera ima nalogo braniti Savo in spodnjo Drino. Za zaščito Gornje Drine in Lima pa je bila zadolžena Užiška armada, za katero je predvideno, da bo skupaj s črnogorsko vojsko izvedla napad proti Sarajevu.

4. Mirovne konference

4.1. Saint-germainski mir

Podpisan je bil 10. 9. 1919 med Avstrijo in zavezniki, v Saint-Germainu-en-Laye. Po razpadu Avstro-Ogrske 1918 so bili s Saint-Germainskim mirom prekinjena sovraštva med ZDA, Veliko Britanijo, Francijo, Italijo, Japonsko, Belgijo, Kitajsko, Kubo, Grčijo, Nikaraguo, Panamo, Poljsko, Romunijo, Kraljevino SHS, Siamom in Češkoslovaško z ene in Avstrijo z druge strani. Avstrija ga je ratificirala 5. novembra 1919, veljati pa je začel 16. 7. 1920. Pogodba ima 14 poglavij s 391 člani. Pogodba predvideva da bo Avstrija republika, katero bodo kot zvezne dežele sestavljali pokrajine: Gornja in Spodnja Avstrija, Salzburg, zgornja Tirolska, Vorarlberg, Koroška (brez mežiške doline), Štajerska (južne Štajerske), Burgenland (brez Soprona), skupno z 93 000 kvadratnih km in 8 milijonov prebivalcev. Avstriji je bila prepovedana združitev z Nemčijo ali kakšni drugi državi, razen s privolitvijo Društva narodov. Po vojnih odločbah je bila v republiki Avstriji prepovedana splošna vojna obveznost, njene vojne sile niso smele preseči števila 30 000 mož. Oborožene sile so bile namenjene samo za vzdrževanja reda in miru v državi in za varovanje meje. Avstrija lahko imela samo eno tovarno za proizvodnjo orožja. Ni smela imeti civilnega in vojnega letalstva ter tankovskih enot. Vojna mornarica se je morala takoj predati zmagovalcem. Avstrija se je obvezala, da bo plačala reparacije, katere ji bo odredila specialna komisija. V sklopu reparacij bi morala predati zaveznikom svojo trgovsko mornarico. Nazadnje so odredbe po reparacijah omilili, tako da je Avstrija prevzela razne zadeve gospodarsko-finančne in prometne narave, vendar pod nadzorom zavezniških komisij. Avstrija je takoj po podpisu pogodbe, začela izigravati vojne odločbe. Ko je Nemčija 13.3. 1938 okupirala Avstrijo so odločbe izgubile ves pomen.

4.2. Trianonski mir

Trianonski mir je bil podpisan 4. 6. 1920 v dvorcu Grand Trianon, v Versailles-u, med Madžarsko in zavezniškimi državami. Sestavljen je bil iz splošnih načel Versajskega miru in usklajen s Saint-Germainskim mirom. Imel je 14 poglavij z 364 člani. S Trianonskim mirom je Madžarska morala odstopiti Kraljevini SHS del Banata, Bačko, del Baranje, Medžimurje, Prekmurje in Reko, Romunija je dobila Transilvanijo, Bukovino, del Banata, Slovaška se je združila z avstrijsko Češko, Gradiščansko pa je morala odstopiti Avstriji. Tako je Madžarski od 325 000 kvadratnih kilometrov in 22 milijonov prebivalcev ostalo 93 000 kvadratnih kilometrov in 8 milijonov prebivalcev. Madžarska je Trianonski mir ratificirala 26. 7. 1921. Med državami, ki ta sporazum niso ratificiralo sta bili Poljska in ZDA. Po vojnih odločbah je bila Madžarski prepovedana splošna vojna dolžnost, njene vojne sile niso smele preseči skupno moč od 35 000 ljudi. Oborožena sila je bila namenjena za stabilnost v državi in za varovanje mej. Lahko je imela samo eno tovarno za proizvodnjo oborožitve. Ni smela imeti tankov, metalcev ognja, civilnega in vojnega letalstva. Na Donavi je lahko obdržala tri patroljne ladje za policijsko službo. Madžarska je izigravala vojne odločbe, saj je poleg dovoljenega števila ljudi, vpoklicala rekrute in vojne obveznike v delovne enote. Nazadnje po Dunajski arbitraži leta 1938 ni več upoštevala vojaških odločb Trianonskega miru.

5. Orožje

5.1. Pištola

Pištola je ognjeno orožje za uničevanje nasprotnika v samoobrambi in na majhnih razdaljah. Poznamo tudi revolver, ki se od pištole razlikuje od načina polnjenja streliva (boben, nabojnik). Pravi prerod se je zgodil leta 1892, ko se je pojavila prva avtomatska pištola - Schonberger (Avstrija) kalibra 8 mm. Prva uspešna avtomatska pištola je bil nemški Borchardt (M. 1893) kalibra 7.65 mm.

Slika 5: Avtomatska pištola Colt M 1911 kal. 11,43 mm

Nekaj najbolj znanih pištol v prvi svetovni vojni:

1. Schwarzlose (M. 1893, 1895, 1898)
2. Bergmann (M. 1894, 1897)
3. Manlicher (M. 1894, 1901, 1903)
4. Dormus (M. 1894)
5. Colt - Ebbetts (M. 1894, 1899)

5.2. Puška

Puška je ročno ognjeno orožje za uničevanje živih ciljev, kot tudi lažjih oklepnih vozil in ciljev v zraku. Z puško so opremljene vse vojaške pehotne enote, uporabljajo pa jo tudi ostali rodovi vojske. Puško uporablja en vojak. Sam razvoj puške je težil k povečanju hitrosti streljanja in natančnosti zadevanja ciljev. Iz razvoja poznamo počasistrelne, hitrostrelne, polavtomatske in avtomatske puške. Vse do 19. stoletja so te puške imele gladke cevi in za današnje razmere zelo velik kaliber (okoli 20 mm) in težo (okoli 10 kg). Slabosti teh pušk so bile tudi velik odstotek zatajevanja polnjenja (40%), točnost zadevanja (27 %), nizka začetna hitrost in domet krogle (okrog 200 m).

Proti koncu 18. stoletja se pojavijo prve puške z žlebovi. V drugi polovici 19. stoletja se pojavijo hitrostrelne puške. Te puške so omogočale 6 do 12 izstreljenih krogel na minuto, čemur je pripomogel razvoj puške z nabojnikom. Vidno so se izboljšali tudi domet, točnost zadevanja, odstotek zatajitve (0,5 %), ter začetna hitrost (600 - 800 m/s) in domet krogle (do 2500 m). Zmanjšal se je tudi kaliber (7 - 10 mm) in teža puške (3,5 - 4,5 kg).

Tabela 1:
Puške

Slika 6: Puške ki so jih uporabljali vojaki antantne sile

Puška	Model in leto	Kaliber (mm)	Domet (mm)	Teža (kg)	Dolžina (cm)	Št žlebov	Št. nabojev
SRB	Mauser M.1899	7	2000	4,00	114,2	4	5
JUG	Mannlicher M.1895	8	2000	3,65	122,7	4	5
FRA	Lebel M.1907-15	8	2400	3,81	130,5	4	5
ITA	Mannlicher-Carcano M.1891	6,5	2000	3,8	129	4	6
JAP	Arisaka M.1905	6,5	2400	3,9	127	6	5
NEM	Mauser M.1898	7,9	2000	4,1	125	4	5
ZDA	Sprigfield M.1903	7,62	ni p	4,29	110	4	5
ROM	Mannlicher M.1891	6,5	2100	4,01	122,9	4	5
RUS	Mocuh M.1891	7,62	2700	3,99	128,8	4	5
VB	Lee-Enfield M.1895-03	7,69	3200	4,19	125,7	5	10

5.3. Mitraljez

Je najtežje in najmočnejše strelno avtomatsko orožje. Uporabno je v kopenski vojski, vojni mornarici in v vojnem letalstvu. Namenjen je za streljanje nezaščitene ali slabo zaščitene žive sile na razdalji do 1.500m. Vsak mitraljez ima 5 do 8-člansko posadko. V začetku je bil zaradi svoje teže predvsem obrambno orožje, kasneje pa se je vse bolj vključeval v napad.

Razvoj mitraljeza do prve svetovne vojne

Najpomembnejše odkritje za razvoj mitraljeza je odkritje eno-cevnega avtomatskega orožja. Prvo eno-cevno avtomatsko orožje je skonstruiral Američan Maxim, leta 1884. Prvi mitraljez je bil pritrjen na trinožni podstavek. Naboji kalibra 11,4mm so bili nanizani v platnenem traku. Mitraljez je bil vodno hlajen. Kopijo tega mitraljeza z nekaj spremembami so začeli izdelovati tudi v Evropi: v Veliki Britaniji leta 1904, Nemčiji leta 1908 in Rusija leta 1910. Po zgledu mitraljeza *Maxim* so se začeli izdelovati naslednji mitraljezi: V Franciji: *Hotchkiss* (M1897), *De Puteaux* (M1905) in *St. Etienne* (M1907). V Avstro-ogrski: *Škoda* (M1902, M1909 in M1913) in *Schwarzlose* (M1902, M1907/12). V Veliki Britaniji: *Vickers* (M1909) in *Lewis*, ki je bil namenjen za oborožitev letala. V Nemčiji: *Bergmann* (M1902, M1903 in M1910) in *Dreyse* (M1908).

Tabela 2: Lahki mitraljezi

Država	Nemčija	A-O	Rusija	Velika Britanija
Ime mitraljeza	Maxim	Schwarzlose	Makcuma takopea	Lewis
Leto izdelave	1908/1915	1907/1912-1915	-	1915
Kaliber mm	7,9	8	7,62	7,71
Hlajenje	vodno	vodno	zračno	zračno
Polnjenje	tkaneni redenik	nabojnik	tkaneni redenik	Tkaneni redenik
Začetna hitrost	895	775	530	785
Podstavek	nogice	tronožec	-	dvonožec

6. Zaključek

V zaključku bi rad poudaril da vojne povzročijo velike duhovne in materialne škode, ki pa se pri ljudeh zelo počasi zacelijo. Med ljudmi mora vedno »vladati« spoštovanje , da bi se preprečili taki svetovni izbruhi, ki kasneje povzročijo velike vojne.

7. Viri

Informacije o prvi svetovni vojni sem povzel:

- Vso gradivo s slikami sem dobil na internetni strani:

http://projekti.svarog.org/prva_svetovna_vojna/